

7/12

Nov. 4/12.

SMÄLTDEGELN

Skylten ovanför de båda busspassagerarna, "Denna avdelning i bussen för fär-gade", hör till ordningen i Sydstaterna. Bilden är tagen i Knoxville, Tennessee, och har varit införd i Survey Graphic i år.

Från sin studieresa i USA skriver professor HERBERT TINGSTEN i denna och ett par följande artiklar om de mest framträdande amerikanska rasproblemen, de som berör negrer och judar.

USA HAR PRISATS för sin förmåga att sammansmälta skilda raser, folk och religiösa grupper i en gemensam livsform under en gemensam livsåskådning. Det andra världskriget framstår som beviset framför alla andra. I de amerikanska arméerna i Europa, Asien och Afrika kämpade sida vid sida katoliker, protestanter, buddister och muhammedaner, vita, svarta och gula, invandrare från Sverige och Rumänien, från Japan och Kina. Vad som förenade var, sades det i talen och skrifterna, icke blott det amerikanska medborgarskapet, utan också, och främst, idén om demokrati och jämlikhet, om människornas i självständighetsförklaringen proklamerade rätt till "liv, frihet och strävan efter lycka".

Det är en sida av läget och kanske den väsentliga. Men smältdegeln arbetar tungt och långsamt, vägen till ett jämmått av gemenskap och tolerans är hård. I vissa fall kan man diskutera om över huvud processen fortgår eller om den kan väntas bli framgångsrik. USA kan skildras som en enhet — ty vad som vunnits är stort — men det kan också skildras som en hierarki av raser, folk och religioner. De vita står över de svarta och de gula, briter, skandinaver och tyskar ser ned på balkanfolk och italienare, de "gamla" invandrarna känner sig stå över de "nya", de i otaliga sekter uppdelade protestanterna misstror den katolska minoriteten, men förenas med denna i reaktion mot judarna. Känslan av rent sociala motsättningar tenderar att försvinna i denna härva av över- och underordning, av gruppljalitet, avståndstaganden och fördomar.

Hur har frontlinjen i kampen för enhet och tolerans förskjutits under de senaste åren? Innan jag söker att på ett par huvudpunkter belysa denna fråga skall jag nämna några personliga erfarenheter från en resa som omfattat besök i Norden, Mellanvästern, Västern och Södern.

Trots lagar i norr mot segregation (särhållande av ras- och folkgrupper) är det uppenbart att segrega-

tion i viss mening även här existerar. Främst framträder detta faktum för en besökare i att han aldrig ser negrer på hotell och i restauranger, att de färgade påträffas nästan uteslutande i tjänande yrken — såsom hisspojkar, bärare, skoborstare och kypare — och att de bor avskilda från de vita. Mindre markerad, men likväl påtaglig, är diskrimineringen i fråga om judar. Vissa hotell och pensionat, i några fall hela badorter, är reserverade för "kristna gäster", har ett "begränsat klientel". Vid en förfrågan på "bättre" klubbbar — i USA lika betydelsefulla i det manliga sällskapslivet som i England — får man ofta svaret att något principiellt hinder mot att invälja judar inte finns, men att detta i praktiken inte sker. I de stora privata universiteterna erkännes öppet att ett mer eller mindre utvecklat system med kvota för vissa befolkningsgrupper tillämpas. En utmärkt forskare vid ett av USA:s mest ansedda universitet betonar med stolthet att både judar och negrer finns bland eleverna. De är visserligen mycket få, säger han, men likställighetens princip är i alla fall upprätthållen. I realiteten spelar i detta fall en liten grupp judar eller negrer samma roll som de s. k. "renomméjudarna" på en tysk bjudning förr i tiden: genom att ta emot dem söker man uppnå en angenäm kompromiss mellan tolerans och fördom.

Den vanliga, oreflekterade attityden kommer ständigt fram i samtal. Vid en bilresa genom en stad blir man upplyst om att den eller den stadsdelen hyser "otrevligt" folk, att det eller det grannskapet är "föga önskvärt"; vad som i första hand menas är att här bor judar, polacker, italienare, negrer och andra illa sedda folkgrupper. En rad omskrivningar begagnas för att undvika det nakna faktum att man föraktar och inte vill ha att göra med dessa grupper — ingen säger sig vara exempelvis antisemit, ty jämlikhetens och toleransens ideologi, eller fraseologi, respekteras av alla.

Ju längre man kommer åt väster, desto mindre märkbar är denna skamsna fördomsfullhet. Tonen i Portland och San Francisco är en annan än i New York och Chicago. Den gängse förklaringen är att de folkgrupper segregationen eller diskrimineringen gäller är för fåtaliga för att bilda ett problem. På enstaka punkter kan man peka på en avgörande förbättring: diskrimineringen i fråga om kineser har nästan försvunnit i en stad som San Francisco. På andra punkter har svårigheter börjat framträda som förut knappast funnits — särskilt genom den väldiga inflyttningen av negrer under och efter kriget.

Den fullständiga, legalt genomförda segregationen mötte då tåget passerade gränsen mellan New Mexico och Texas. På kvällen, i Kalifornien, åt några negrer middag i restaurangvagnen vid bordet bredvid oss; på morgonen, i Texas, markerade ett förhållande att två bord i vagnens ena ände fick begagnas av färgade, medan de andra var förbehållna vita. Vår första erfarenhet av

detta förhållande var komisk. Då ana platser för vita var upptagna sökte vi slå oss ned vid ett av de tomma borden för färgade, men upplystes om vårt misstag; om vi satt oss vid ett av dessa bord, hade vi dels begått ett lagbrott — vilket man kanske förlåtit oss som vita och främlingar — dels hindrat eventuella negergäster att bli serverade, ty ett förhållande måste skilja de ätande av olika färg. Under den följande tiden blev förhållandet symbolet för de mest — för att inte säga de enda — motbjudande intrycken från USA. För den icke härdade blir den totala

segregationen en källa till äckel och obehag under alla dagens timmar: den möter överallt, i bussar och spårvagnar, i väntsalor och på rastställen, i affärer och skolor, och överallt innebär den att negrerna har det sämre än de vita. Med äcklet förenas osäkerhet och oro; systemet är invecklat och skiftar från plats till plats, och man blir rädd för att bära sig illa åt, att blamera sig själv och förolämpa andra.

Ett par exempel. I Atlanta tog jag utanför stadens största hotell en bil för att fara på besök till en färgad vetenskapsman. Chauffören lyckades efter mycket besvär få reda på var den gata låg som jag uppgivit. Han anmärkte irriterad: "Men den ligger ju i niggerstan", och fixerade mig uppmärksamt innan han satte bilen i gång. Efteråt blev jag upplyst om att i denna Söderns huvudstad segregationen är genomförd därhän att endast vita får köra för vita och negrer för negrer: chauffören hade granskat mig för att fastslå om jag såg negeraktig ut, ty i så fall riskerade han att få böta. Efter besöket erbjöd sig negerprofessorn att köra hem mig. Olyckligtvis skulle jag just då fara på besök till statens guvernör, vars villa låg i motsatta ändan av Atlanta. Jag talade om detta och föreslog att jag skulle ta en taxi för att inte besvara för mycket. På professorns korta svar förstod jag att han misstänkte mig för att inte vilja komma till guvernörsvillan i sällskap med en neger; mitt avböjande förvandlades till en förölmplig, som jag inte kunde utplåna annat än genom en för oss båda pinsam förklaring. — I Richmond skulle jag träffa en färgad professor vid ett universitet från en stad i närheten. Jag föreslog lunch, men förstod på hans undvikande svar att jag burit mig löjligt åt; han fick inte äta på restauranger för vita och ville inte generera mig genom en inbjudan till en restaurang för svarta. Hur skulle vi över huvud kunna träffas? Till slut föreslog han ett besök på mitt hotell. Han blev insläppt, men under vårt samtal i hotellets salong fixerades vi så ivrigt och fientligt av betjäning och gäster att vi båda blev förvirrade — men vi kunde inte tala om orsaken till vår nervositet.

vid samtal med vetenskapsmän, politiker och tidningsmän i Södern blev jag genomgående slagen av motsättningen mellan ideologi och realitet. Nästan alla uttryckte sig med större tolerans och fördomsfrihet än som motsvarade den faktiskt härskande regimen. Delvis följde väl mina sagesmän härvid ett över hela världen känt mönster: "Jag är inte fördomsfull, men då de flesta är fördomsfulla måste även jag handla som om jag vore det". Härigenom blir det möjligt att på en gång ro i båt och åka efter häst. Men av inte att döma föreligger för närvarande i Södern en alltmera medveten strävan från den upplysta opinionens sida att verka för stora, om också successiva förändringar. Politikerna betonade att de inom segregationens ram sökte genomföra åtgärder till negrernas förmån. Vetenskapsmän vid vita universitet omtalade hur de analyserade och kritiserade segregationen och dess följder i sina föreläsningar; på flera håll i den djupaste Södern användes Myrdals klarläggande arbete i negerfrågan som kursbok. De största tidningarnas chefer förklarade sig arbeta för förståelse och reformer — och deras tidningar visar att de talar sanning.

En av ledarna för den liberala opinionen diskuterade med mig den samvetsfråga som han ständigt pinades av: borde han gå fram steg för steg, med fördöljande av sin egen radikalism, eller borde han fördöma hela segregationssystemet och därmed riskera att förlora allt inflytande? Han väljer den förstnämnda linjen och blir därigenom en av de många som verkar i god riktning, samtidigt som deras förkunnelse genom bristande uppriktighet i viss mån blir en dygdens hyllning åt lasten.

Starkt blev därför också intrycket av makten hos den opinion som håller på de vitas värde (white supremacy) och därmed på den totala segregationen. I New Orleans besökte jag samma dag de svartas och de vitas universitet (Dillard och Tulane). Då jag senare blev intervjuad betonade jag det underliga i att de båda grupper av intelligenta och toleranta professorer med vilka jag samtalat knappast kunde träffa varandra. Vid detta uttalande upphörde intervjuaren, som eljest gjorde noggranna anteckningar, att skriva. Jag frågade honom varför han inte noterade vad jag sagt. Svaret blev: "En sån sak kommer ändå inte in". Jag framhöll att just detta önskade jag få publicerat och att enligt anständig journalistik en intervjuad person hade rätt att få sina uttalanden riktigt återgivna. Han gick med på min uppfattning och antecknade vad jag sagt samtidigt som han än en gång uttryckte sitt tvivel om att denna sats skulle få passera redaktionschefen. Han hade rätt; detta uttalande, men intet annat av något intresse, blev struket. Några dagar senare hände mig samma sak i Atlanta, trots att jag inför chefredaktören och intervjuaren omtalade episoden i New Orleans och under deras instämmande förklarade en censur av denna art oförsynt. Än en gång strök redaktionschefen dessa ord, som i den mest allmänna och hövliga form innebar en kritik av segregationen.

En annan erfarenhet. Till en grupp vita professorer, som alla uttalat sig med ovilja om segregationen, ställde jag frågan: "Vad skulle då egentligen hända den av er som började umgås med en negerprofessor?" En förlägen tystnad bröts av en nykomling från England med orden: "Ja, det skulle väl inte hända någonting utom möjligen att en eller annan idiot började förtala mig." Inför denna naivitet brast de andra i skratt, och det auktoritativa svaret gavs av truppens äldste medlem: "Försök med det, så skall ni finna att ni på några veckor förlorar hela ert vita umgänge: Ni blir omöjlig."

Den inre och yttre konflikten mellan tolerans och fördöm, mellan självständighet och anpassning föder också en metod att undvika, att förbise, att omskriva, att vagt försvara, som ger främlingen ett intryck av förljugenhet. Man talar om att negerna själva önskar segregation, att "utvecklingen" bör få fortskrida utan yttre ingrepp, att lagen är ett uttryck för folkets seder och förändras endast med dessa. Det mest storartade exemplet på denna rådande förvirring mötte jag hos en professor vid jesuiternas universitet i New Orleans. Han kritiserade utan

förbehåll segregationen och betonade den katolska kyrkans vidsynhet i dessa ting. Jag gjorde den självfallna reflexionen: "Ni har alltså även negrer vid detta universitet?" Svaret blev: "Ja, säkerligen finns här många med negerblod i sina ådror." Jag fortsatte med frågan om personer som i legal mening var negrer fick komma till universitetet. Efter någon tvekan kom det nekande svaret; tyvärr kunde inte kyrkan under rådande förhållanden motta negrer som studenter. Det första sva-

ret hade givits i en mer eller mindre medveten avsikt att lura; det innehöll blott självklarheten att en massa människor som enligt sin härstamning av lagen betecknas som negrer livet igenom med framgång uppträder som vita.

Slutligen: låt oss inte tro att svenskar har någon medfödd benägenhet till tolerans och hygglighet. Jag har träffat svenskar, även i framträdande ställning, som i dessa

frågor varit lika oreflekterade som trängsynta.

Dessa reseminnen har relaterats i förhoppning om att de skall ha något intresse som inledning till ämnet. För att klarlägga den faktiska utvecklingen under de senaste åren måste jag anlita andra källor.

Herbert Tingsten

Teo
fra
del
om
och
ova

(Fö
var